

Odporúčania a praktické rady pre prácu s dieťaťom s DYSLEXIOU

Dieťa s dyslexiou je v škole často (veľmi nesprávne) posudzované ako neschopné, hlúpe, lenivé – bohužiaľ, takýmito označeniami býva častované i zo strany rodičov, čo samozrejme ešte viac sťažuje jeho fungovanie a výrazne negatívne ovplyvňuje jeho výkony v učení.

Preto je nevyhnutné, v prvom rade zmeniť postoje dospelých (rodičov, učiteľov) voči žiakovi a vyvarovať sa nasledovným nevhodným spôsobom :

- Krik, vyhrážky, výčitky, vymáhanie sľubov, sľubovanie možných trestov, urážky, nadávky, zdôrazňovanie úspechu iných detí - sú absolútne neprípustnými v prístupe k dieťom vo všeobecnosti a o to viac v prístupe k dieťaťu s poruchou učenia !
- Každodenné, úmorné, zdĺhavé písanie diktátov či nezmyselné prepisovanie textov musí byť odstránené. Úplne zbytočne chcete od dieťaťa s poruchou učenia, aby sa niečo naučilo, ak mu nepomôžete zvládať učivo od začiatku a postupne – ak sa nevrátite na prvé stupienky, kde si učivo neosvojil dostatočne alebo oblastí, v ktorých má problémy – aj keby to malo znamenať vrátenie sa do oblastí, ktoré sú podľa vás „pre malé deti“, je vaša snaha absolútne zbytočná – len svojmu dieťaťu ublížite!
- Neustále nútenie dieťaťa do čítania (väčšinou spojené s hrozbami) len zvyšuje odpor dieťaťa k čítaniu. Skúste sa zamyslieť nad tým, či by vás bavilo dennodenne vykonávať činnosť, v ktorej zlyhávate a zažívate neúspech ?! To samozrejme neznamená, že dieťa čítať nemá vôbec – len musíte vedieť, ako na to – čo je a čo nie je preňho vhodné!
- Vaše neustále krútenie hlavou nad tým, prečo to dieťa nevie, sťažovanie sa všetkým dookola akí ste bezradní – vášmu dieťaťu nepomôže! Existujú spôsoby ako môžete svojmu dieťaťu pomôcť a ak ich nevyhľadávate, dá sa to chápať aj ako váš nezájem o dieťa, aj keď sa jeho učením zaoberáte stále – reči mu však nepomôžu!

Naopak, nasledovné postupy, formy práce, činnosti a aktivity sú vhodné a odporúčané:

Pri reedukácii dyslexie (reedukácia znamená uplatňovanie takých spôsobov, metód, ktorými sa zlepšuje, zdokonaľuje výkonnosť v oblasti poškodenej funkcie. Zlepšovanie potom spätne pozitívne pôsobí na psychiku nositeľa poruchy – osoby, ktorá má danú poruchu) sa zameriavame na nasledovné oblasti, pričom je nevyhnutné dodržiavať ich uvedenú postupnosť (zbytočne začnete hneď čítať, ak dieťa nemá dobre osvojené všetky písmená...):

1. Osvojovanie si písmen
2. Rozlišovanie a fixovanie tvarovo podobných písmen (rozlišovanie b-d, m-n)
3. Spájanie hlások a písmen do slabík
4. Spájanie slabík do slov, čítanie slov
5. Čítanie textu
6. Porozumenie čítanému textu
7. Tempo čítania a možnosti jeho ovplyvňovania

8. Konkrétne spôsoby - návody, ako pomôcť dieťaťu s dyslexiou v konkrétnych predmetoch (v čítaní, písaní, matematike, ostatných vyučovacích predmetoch)

1. Osvojovanie si písmen

- Vhodné je využívať rôzne druhy tzv. obrázkových abecied (písmeno je spojené s obrázkom, napr. A – auto).
- Využívajte rôzne druhy kariet s písmenami, kociek s napísanými písmenami, písmenkové pexesá, hry s písmenami – čokoľvek s písmenami, s čím sa dá hrať.
- Píšte písmená do múky, piesku. Zabezpečte dieťaťu možnosť obťahovania písmen – napr. kriedou napíšte písmená na brúsny papier (šmirgel) – pri obťahovaní dieťa vďaka drsnosti papiera vníma tvar písmena veľmi konkrétne.
- Deti obľubujú dokresľovanie písmen – dokončovanie neúplných tvarov písmen. Aj to je ale potrebné odstupňovať – spočiatku chýbajú len malé časti, neskôr podstatne väčšie časti písmen.
- Vytvárajte z písmen obrázky – napr. z tlačeneho O – vytvorte tvár, A – strechu domu, D – dedovo brucho...
- Hrajte sa písmenkovou skrývačkou (povpisujte písmena do okienok na obrázku – napr. hradu, domu... a dieťa ich má vyhľadať).
- Využívajte reliéfne možnosti – dieťa obťahuje písmeno vyryté do linolea alebo dreva, sadry, plastelíny...
- Puzzle – rozstrihajte väčší formát písmena na menšie časti – dieťa písmeno poskladá .
- Vhodné je využívať i korálky s písmenami, ktoré dieťa navlieka a zároveň číta.
- Písmenková lopta – na loptu urobte predeľovacie čiary a do vzniknutých priestorov dopíšte písmená. Potom sa s loptou hrajte – hádžte, kotúľajte – dieťa číta písmeno, na ktoré práve vidí, keď loptu chytí do rúk .
- Využívajte písmenkové pečiatky – odtlačajte písmená na papier, čítajte ich
- Plastové formičky na písmená – dajú sa kúpiť. Vďaka nim si dieťa môže samo písmená vyrábať.
- Hrajte sa zábavné hry – píšte písmená na chrbát dieťaťa a dieťa povie, ktoré písmeno ste napísali. Potom si úlohy vymeňte.
- Na písanie písmen nevyužívajte len zošit, ale aj rôzne tabuľky, papiere rôznej veľkosti a materiálu, ale i látku, drevo...

2. Rozlišovanie a fixovanie tvarovo podobných písmen

- Rozlišovanie b-d
- Využívajte spojenie písmen s obrázkami (b-bábika, d-dom). Ako veľmi efektívne sa v praxi potvrdilo spájanie týchto písmen s časťami tela b – ako tvoje brucho, d- ako tvoj zadok.

- Využívajte skladanie, dokresľovanie písmen a omal'ovávanky, kde b-vyfarbuje napr. červenou a d- zelenou farbou.
- Zadávajte dieťaťu úlohy na krúžkovanie alebo podčiarkovanie určeného písmena.
- Vhodné je využívanie pracovných listov pre dyslektikov ako i čitateľských tabuliek
- Rozlišovanie m-n
- Písmená je vždy potrebné spájať s obrázkom (m-mačka, n-nos)
- Obúvajte písmená – vystrihnite 5 topánočiek – dieťa ich bude písmenkám obúvať – m má 3 topánočky, n- dve topánočky.
- Vhodné je krúžkovanie, podčiarkovanie daných písmen, ale i vyfarbovanie obrázkov s písmenami – s určením farby písmena.

3. Spájanie hlások a písmen do slabík

- Najprv tvorte slabiky s využitím samohlásky a (ma, pa, ta, ra..) týmto spôsobom . Napr. l,a –la. Najprv vyslovíte písmená samostatne a až potom ich spojíte do slabiky. K tvoreniu motivujte aj dieťa.
- Na tvorenie slabík využívajte – kocky s písmenami, modely písmen, kartičky s písmenami, navliekacie korálky s písmenami – čokoľvek zábavné, čo umožní nácvik spájania písmen do slabík.
- Veľmi efektívne je hra s kapsičkami pripevnenými na gumičke. Na gumu pripevníme 2 papierové kapsičky, na ktorých sú napísané potrebné písmená. Keď gumu s kapsami rozťahujeme, oddialia sa od seba a tvoria samostatné písmená, napr. M, A. Keď ale gumu uvoľníme, písmená sa spoja a tvoria slabiku MA. Takto môžeme pripevňovať alebo navliekať na gumu rôzne písmená a precvičovať tak slabiky zábavnou formou.
- Vhodné sú aj hry s rukami. Napr. Natiahneme, vystrieme ľavú ruku a vyslovíme P. Vystrieme druhú ruku a vyslovíme: E. Tleskneme oboma rukami, spojíme ich a vyslovíme PE.
- Je nevyhnutné dodržiavať postupnosť nácviku – najprv slabiky so samohláskou a v kombinácii so všetkými písmenami, potom kombinácie ďalších samohlások (e,i,o,u,ô,ia,ie,iu) so všetkými písmenami. Keď dieťa spája slabiky, prejdeme na tvorenie slov so slabík.

4. Spájanie slabík do slov, čítanie slov

- Vhodné je využívanie hier ako – Domino, karty so slabikami, drevené doštičky so slabikami.
- Potrebné je využívanie tzv. čitateľských tabuliek a iných publikácií určených pre dyslektikov, ktoré sú už dnes pomerne dostupné v kníhkupectvách .
- Pri čítaní učte dieťa využívať tzv. čítacie okienko – pomôcka, ktorou žiak pohybuje po texte a v okienku uprostred má len danú slabiku alebo len slovo, ktoré má prečítať.
- Najprv čítajte slová zložené s dvoch slabík, potom počet slabík v slove zvyšujte.

- Niektoré deti odmietajú používanie okienka (najmä v škole sa ho používať hanbia). Existuje využívanie tzv. tajného okienka – dieťa si položí na text ukazovák a prostredník vedľa – ich spojením vznikne hore pomyselné okienko.
- Naučte dieťa používať ukazovanie prstom počas čítania – vďaka tomu sa v texte ľahšie orientuje a nestratí sa tak rýchlo.
- Ak je to možné a dovolené, dieťa si práve čítaný text – slabiku môže podčiarkovať.
- Nezabúdajte na prísne dodržiavanie postupnej náročnosti čítania (od jednoduchých slov k zložitejším).
- Čítanie má postupovať nasledovne:
 - otvorené slabiky (ma, na la, sa)
 - zatvorené slabiky (non, pap ses)
 - jednoslabičné slová (nos, pes, daj)
 - dvojslabičné slová (mama, máva)
 - trojslabičné slová (koleno, dávajú, priletí)
 - postupne zložitejšie slová.
- Keď dieťa zvládne čítanie slov samostatne, môžete prejsť na čítanie viet a krátkych, jednoduchých textov.
- Vedzte dieťa k hlasnému slabikovaniu a hlasnému čítaniu. Učte ho, že dvojité čítanie – najprv potichu a potom nahlas je nevhodné a nesprávne, pretože si to môže zle potichu prečítať alebo to zabudne a vysloví niečo iné.
- Nezabúdajte dieťa neustále povzbudzovať, posmeľovať a motivovať k výkonu – pochvalou a vyjadrením pochopenia jeho problémov

5. Čítanie textu

- Spočiatku čítajte krátke texty – s krátkymi, jednoduchými vetami, pričom obťažnejšie a na čítanie ťažšie slová s dieťaťom čítajte pred samotným čítaním celého textu.
- Aby ste zaručili určitú mieru úspešnosti dieťaťa, voľte také články, v ktorých sa niektoré slová opakujú alebo také, v ktorých sú slová, ktoré dieťa vie prečítať bezchybne.
- Uprednostňujte texty písané veľkým písmom, bežné, jednoduché, ale výrazné písmo.
- Text by mal byť dostatočne členený (rozdelený do odsekov, nie všetko v jednej kope).
- Vhodné je čítať z tzv. čitateľských tabuliek určených a vytvorených pre dyslektikov.
- Vhodné je vybrať niekoľko textov spĺňajúcich základné požiadavky (náročnosť, veľkosť písma...) a dať dieťaťu možnosť, aby si samo vybralo čo chce čítať.
- Pozor na zdĺhavé čítanie. Držte sa zásady – čítajte radšej kratšie, ale častejšie.

Cvičte orientáciu dieťaťa v texte – zadajte mu slovo, ktoré má vyhľadať, určite mu, v ktorej časti článku má zakryť niektorú vetu ...